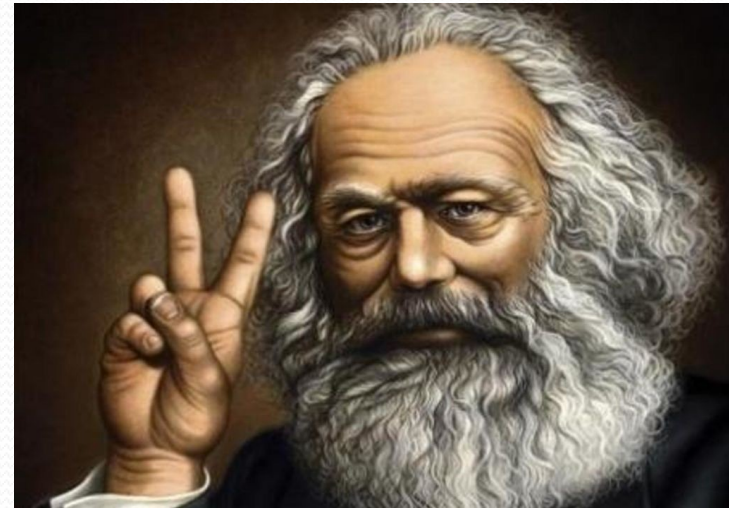

Marxismus a jeho varianty

Vymezení

- Karel Marx (1818-1883)
- **Navazuje na**
 - Klasická politická ekonomie
 - Hegelova dialektika
 - Francouzský utopický socialismus
- **Přístup**
 - Společnost je potřeba studovat v její totalitě
 - Mezinárodní vztahy jsou jedním z typů sociálních vztahů a jsou jimi silně ovlivněny (až determinovány)
- **Dialektický materialismus**

Historický materialismus

- Společnost potřebuje zajistit podmínky pro svou reprodukci. Reprodukci zajišťují kolektivně na základě **sociálních vztahů**.
- **Základna**
 - Výrobní síly×výrobní vztahy
- **Nadstavba**
 - Kultura, společenské, politické, náboženské instituce
- **Výrobní způsob**
- **Pracovní teorie hodnoty**

Kapitalismus

- Specifický výrobní způsob s příslušnou nadstavbou
- **Výrobní vztahy**
 - Kapitalisté vlastní výrobní prostředky, kontrolují výrobu, soutěží mezi sebou při akumulaci kapitálu
 - Komodifikace sociálních vztahů, včetně práce
- **Nadhodnota**
- **Vnitřní rozpory systému**
 - Kapitalisté si přivlastňují nadhodnotu ve formě zisku, usilují o co nejnižší mzdy
 - Krize z nadvýroby– tlak na snižování mezd vede k neschopnosti prodat produkci na trhu
- Globalizace jako typický znak kapitalismu

Normativní aspekt

- Vykořisťování
- Odcizení
- Emancipace
- Třídní boj
 - Stát jako nástroj vykořisťovatelské třídy
- Revoluce
- Kapitalismus bude nahrazen beztřídní společností

Problémy

- Předpovědi se nenaplnily
- Praktické pokusy o implementaci teorie skončily neúspěchem
- Problematická teorie pracovní hodnoty (transformační problém)
- Nedostatečné vymezení vztahu mezi agentem a strukturou

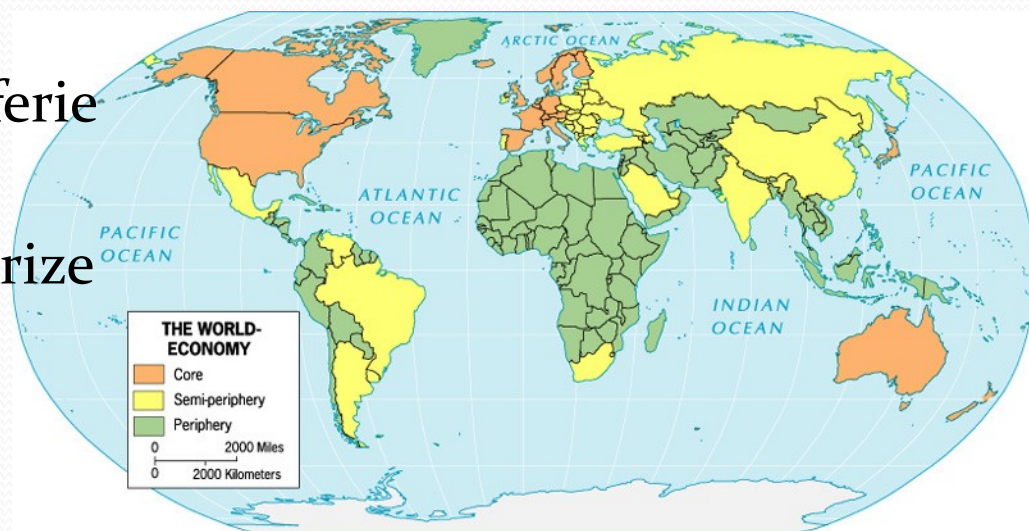
Imperialismus a škola závislosti

- Reakce na vývoj konce 19. a začátku 20. stol.
- **Lenin** – Imperialismus jako nejvyšší stádium kapitalismu
 - Monopolní kapitalismus
 - Jádru a periferie
 - Zájmy dělníků v centru a na periférii
- **Škola závislosti** (60-80. léta)
 - Latinská Amerika (Prebisch, Cardoso, Frank)
 - Vykořisťování rozvojových zemí vyspělými
 - Směnné relace (teorie periferní ekonomiky)
 - Růst nerovnosti v mezinárodním prostředí

Teorie světových systémů

- **Immanuel Wallerstein**
- Světový systém jako analytická úroveň (říše×ekonomika)
- **Prostorová dimenze**
 - Jádru, periferie, semiperiferie
- **Časová dimenze**
 - Cykly, trendy, rozpory a krize
- **Zdroje stability**
 - Systém států, geokultura
- **Zdroje krize**
 - Ekonomické, politické, geokulturní
- Možnosti změny systému

Gramscianismus

- **Antonio Gramsci**

- Reakce na vývoj po WWI
- Poznání je historicky a prakticky podmíněné
- Koncept kulturní hegemonie (větší role nadstavby)
- Potřeba protihegemonického působení

- **Robert Cox**

- Přenesení Gramsciho myšlenek do MV
- „Teorie je vždy pro někoho a za nějakým účelem.“
- Problém řešící×kritické teorie
- Hegemonie jako způsob správy mezinárodního systému (neoliberalismus)

Marxismus dnes

- **Justin Rosenberg**

- Podoba mezinárodních vztahů je historicky proměnlivá a závislá na sociálních, především výrobních vztazích

- **Benno Teschke**

- Charakter mezinárodního systému určen vlastnickými vztahy ve výrobním procesu při reprodukci společnosti
- Reinterpretace Vestfálské smlouvy (1648)

- **Alvin a Heidi Tofflerovi**

- Civilizace první, druhé a třetí vlny
- Způsob vedení války

Děkuji za pozornost